

І. А. Полонкакандидат юридичних наук,
доцент кафедри професійних та спеціальних правових дисциплін
ПВНЗ «Буковинський університет»**ОБ'ЄКТИВНО-ПРОТИПРАВНЕ ДІЯННЯ: ПІДХІД СТРУКТУРНО-КОМПЛЕКСНОГО РОЗУМІННЯ**

Стаття присвячена структурно-комплексному аналізу розуміння об'єктивно-протиправного діяння. Наведено основні різновиди об'єктивно-протиправного діяння: діяння не-деліктоздатних суб'єктів та невинувате діяння. Розкрито складові частини невинуватого діяння, а саме: «казусне» (випадкове) здійснення суспільно шкідливого діяння; діяння під впливом непереборної сили («форс-мажор»); об'єктивно-протиправні рішення.

Ключові слова: об'єктивно-протиправне діяння, невинувате діяння, казус, непереборна сила, об'єктивно-протиправні рішення.

Постановка проблеми. Створення в Україні розвиненого громадянського суспільства, рух до правової та соціальної держави дещо стримується відсутністю належного правового регулювання багатьох питань. Необхідність глибокого й всебічного дослідження різного роду порушень прав, свобод і законних інтересів особистості в складних соціально-економічних та політичних умовах реформування українського суспільства не викликає сумніву. У зв'язку із цим особливу практичну і наукову значущість набуває вивчення питань неправомірної поведінки особистості, до числа якої належить об'єктивно-протиправне діяння.

Інтерес до дослідження даного правового явища, перш за все, продиктований міркуваннями пізнавального характеру. Вивчення цього складного феномена в науковому пізнанні носить на сьогодні багато в чому дискретний характер, що не дозволяє скласти повне і цілісне уявлення про нього. Існуючи в реальній дійсності, об'єктивно-протиправне діяння не в повній мірі враховувалося в правовому регулюванні суспільних відносин. Більш того, довгий час в юридичній науці вказаний варіант неправомірної поведінки ототожнювався з поняттям «правопорушення». Усе це вимагає активізації зусиль у з'ясуванні сутності, змісту, специфіці прояву та інших особливостях цього соціального

та юридичного явища. Вищевказане ще раз підкреслює, що розгляд та вивчення об'єктивно-протиправного діяння є досить актуальним і перспективним для наступних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед існуючих розробок у галузі об'єктивно-протиправного діяння, а саме вивчення питання його поняття та класифікації, необхідно виділити роботи С.С. Алексєєва, С.Г. Бащука, І.В. Гловюк, І.А. Міннікеса, А.М. Шульги, А.С. Шабурова та ін. Але, як правило, науковці концентрують свою увагу на вивченні інституту правової поведінки та її різновидів, побічно вказуючи на об'єктивно-протиправне діяння. Тому змушені констатувати той факт, що проблема об'єктивно-протиправного діяння в праві не отримала належного ступеня загальнотеоретичної розробленості і є потенційно розвиваючим науковим напрямом.

Метою статті є визначення структурно-комплексного розуміння об'єктивно-протиправного діяння з позиції теорії держави і права.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з підвищеним інтересом до вивчення механізму юридичного захисту прав і законних інтересів особистості сучасного українського суспільства дослідження об'єктивно-протиправного діяння набуває нагальності та необхідності. У статті 3 Конституції України проголошується, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в

Україні найвищою соціальною цінністю. А для того, щоб вирішити проблему реалізації та правильного застосування об'єктивно-протиправного діяння на практиці, необхідно звернутися до теорії права і виробити єдине розуміння поняття, ознак і видової характеристики даної категорії.

Проаналізувавши літературу з даного питання, ми можемо виділити погляди на поняття об'єктивно-протиправного діяння.

1. Первинно-аналітичні теорії розуміння об'єктивно-протиправного діяння, розглядати які сьогодні необхідно в історично-комплексному контексті. Вони мають дещо спірний характер, тому що частина наукової спільноти різних галузей права не визнавала існування цього правового явища.

До прикладу, відомий цивіліст М.М. Агарков вважає, що всі неправомірні дії слід іменувати правопорушенням [1, с. 142]. Вчений енциклопедичних знань Н.Г. Александров також зазначає, що по відношенню до приписів правових норм діяння поділяються на правомірні і неправомірні (правопорушення) [2, с. 166]. Науковець в галузі кримінального права Б.А. Куринов виступав проти розмежування неправомірних діянь на правопорушення і об'єктивно-протиправні діяння, відзначаючи, що протиправне – це в той же час винна поведінка людини [3, с. 137]. Подібної точки зору дотримувався і Н.С. Малейн, констатує той факт, що відсутність вини свідчить про відсутність протиправності.

Однак вже наприкінці 80-х р XX ст. І.А. Міннікес захистив кандидатську дисертацію та опублікував ряд робіт, присвячених об'єктивно-протиправному діянню. Він визначає його як безвинну, суспільно шкідливу дію або бездіяльність, що порушує правові заборони, тягне за собою застосування заходів захисту суб'єктивних прав і забезпечення виконання юридичних обов'язків, і у виняткових, прямо передбачених законом випадках – заходів юридичної відповідальності [4, с. 122].

Дещо по-іншому підходить до розуміння об'єктивно-протиправного діяння професор А.С. Шабуров, трактує його «як нетиповий варіант правової поведінки – дію, що порушує норми права, але не наносить при цьому шкоди» [5, с. 545].

Серед вчених, які визнають існування об'єктивно-протиправного діяння в якості самостійного виду неправомірних дій, немає єдності у визначенні не тільки його поняття та ознак, але і назви. Наприклад, один із перших дослідників цієї проблеми Г.К. Матвеев назвав такі дії «безвинними правопорушеннями» [6, с. 121], підкреслюючи головну рису, що відрізняє його від правопорушень, – безвинність, відсутність вини. Разом із тим термін «безвинність» видається не зовсім вдалим з загальнолексичної точки зору.

Вперше термін «об'єктивно-протиправне діяння» ввів у науковий обіг на початку 60-х рр. минулого століття І.С. Самощенко. Ця категорія згодом отримала підтримку й розповсюдження і, незважаючи на деяку умовність, представляється найбільш вдалою.

Деякі дослідники об'єктивно-протиправне діяння називають правовою аномалією [7, с. 173]. Певною мірою така характеристика справедлива, але ототожнювати ці поняття не слід. Аномалія – відхилення від норми. У праві нормальним вважається те, що не суперечить його вимогам, а відхиленням від норми – діяння, яке не відповідає тому, що дозволено і оцінено як позитивне з точки зору права. Правові аномалії – це відхилення від правопорядку, невиконання юридичних обов'язків і порушення суб'єктивних прав. Виникають вони в результаті як винуватої, так і невинуватої поведінки. При такому тлумаченні правовими аномаліями будуть і правопорушення, і об'єктивно-протиправне діяння.

Вважаємо, вищезазначені позиції науковців мають:

1) переваги: це були одні з перших спроб визначити поняття та ознаки об'єктивно-протиправного діяння в юриспруденції. Навіть зважаючи на той факт, що ряд вчених не визнають цю категорію, вони все одно зробили свій відповідний відбиток у теорії права. Застосовуючи діалектичний метод, а саме ведення певних дискусій і суперечностей, вони підняли на відповідний рівень актуальності вивчення та розгляд категорії об'єктивно-протиправного діяння;

2) недоліки: до об'єктивно-протиправного діяння відносять ознаку настання юридичної відповідальності [4]. Не пого-

джуєчись із даною позицією, вкажемо, що юридична відповідальність повинна наступати тільки за вчинення особою правопорушення, що має всі властиві для даного виду неправомірної поведінки ознаки, в тому числі і вину, тобто повинен бути присутнім повний склад правопорушення.

2. Сучасні теорії розуміння об'єктивно-протиправного діяння.

С.Г. Бащук, Ю.Н. Оборотов, А.М. Шульга, І. В. Гловюк, С.Л. Лисенков, А. М. Колодій, О.Д. Тихомиров, В.С. Ковальський, М.С. Кельман, О.Г. Мурашин, О.Ф. Скакун та інші розглядали об'єктивно-протиправне діяння.

Відповідно до позиції Ю.Ф. Кравченко до протиправних діянь, що не становлять правопорушень, належать діяння з «усіченим» складом правопорушення (безвинні дії, об'єктивно-протиправна поведінка малолітніх, душевнохворих та ін.) [8, с. 231]. Подібним за змістом є визначення, яке дає І.В. Гловюк, вказуючи, що це діяння, які вчинені неосудними особами та особами, які не досягли віку кримінальної відповідальності.

Поодинокі зустрічаються й інші варіанти розуміння даної категорії. Окремі вчені іменують його формально протиправною поведінкою, що спричиняє шкоду, але не має ознак порушень права особою (особа не є дієздатною) [9, с. 260].

Схожою є позиція М.С. Кельмана, О.Г. Мурашина, Н.М. Хоми, які характеризують об'єктивно-протиправну поведінку як таку, що не наносить шкоди, але здійснюється з порушенням правових приписів (наприклад, протиправна поведінка недієздатної особи) [10, с. 448].

Оригінальною щодо складу суб'єктів об'єктивно-протиправного діяння є концепція Ю.Н. Оборотова, який розглядає його як протиправну, соціально-шкідливу поведінку фізичної або юридичної особи, яка не містить складу правопорушення, але при цьому тягне за собою негативну юридичну реакцію з боку держави [11, с. 289].

Традиційною видається думка О.Ф. Скакун, відповідно до якої об'єктивно-протиправне діяння це – дія (чи бездіяльність), що суперечить нормам права, є соціально шкідливою, але не містить складу правопорушення [12, с. 448]

Визнає об'єктивно-протиправне діяння як різновид неправомірної поведінки С.Г. Бащук, трактує його як протиправне, безневинне, соціально шкідливе діяння [13, с. 56].

Більш докладніше вивчала дане питання А.М. Шульга. Згідно з її міркуваннями об'єктивно-протиправне діяння – це діяння, в складі якого, як сукупності обов'язкових юридичних ознак правопорушення, відсутні суб'єктивні ознаки (суб'єкт, суб'єктивна сторона) або відсутня яка-небудь одна із цих ознак [14, с. 847].

Здійснюючи порівняння наукової доктрини українських та радянських вчених щодо поняття об'єктивно-протиправного діяння, варто вказати, що радянські науковці тільки сформулювали дану категорію і поодинокі розглянули досить стисло її зміст. Натомість в українській науковій спільноті об'єктивно-протиправне діяння за останні роки характеризується підвищеною зацікавленістю, і побудова загальної її концепції знаходиться на етапі саме активного дослідження.

На основі проведеного наукового пошуку сформулюємо власне визначення об'єктивно-протиправного діяння. Це форма вираження неправомірної поведінки, що представляє собою суспільну шкідливість (небезпечність), невинуватість, має специфічну суб'єктність, є протиправною дією (чи бездіяльністю) та тягне за собою застосування заходів захисту.

Із вищезазначеного можна стверджувати, що об'єктивно-протиправне діяння є складним правовим явищем. Воно має доволі специфічні особливості, які вказують на невинність особи у вчиненні певного діяння, у зв'язку з відсутністю складу правопорушення. Дане поняття мало досліджене в теорії права, проте воно часто зустрічається на практиці. І як показує її досвід, розглядувана категорія час від часу нагадує про своє існування та характеризується не через одну абстрактну форму вираження, а має декілька різновидів. Спробуємо виділити їх.

Як говорить нам законодавство, посягання, передбачене кримінальним законом, може вчинятися і тоді, коли суб'єктивне ставлення особи до свого ді-

яння та його наслідків не дістає вияв в умислі або необережності. Тобто відсутня сукупність ознак, обов'язкових для певної форми вини. У такому разі можна говорити про об'єктивно-протиправне діяння, «невинувате» вчинення суспільно небезпечного посягання. Для позначення таких ситуацій у теорії права користуються термінами «невинувате заподіяння шкоди», «випадок» (те, що трапилось несподівано, неочікувано, раптово, не обумовлене закономірностями). Жоден із цих термінів не є досконалим – таким, що точно відображає суть проблеми. Але зважаючи на те, що вони є усталеними і кожному зрозуміло, про що йдеться, з їх використанням мусимо погодитися.

Невинна поведінка або невинне заподіяння шкоди як загальнотеоретична правова категорія – це діяння деліктоздатного суб'єкта, що наносить шкоду охоронюваним правом інтересам, вчинені без його вини в силу особливих суб'єктивних та об'єктивних обставин, що виключає застосування міри юридичної відповідальності.

У свою чергу, невинувате діяння структуровано можна розглянути через такі складники:

1) *«казусне» (випадкове) здійснення суспільно шкідливого діяння.*

Поняття «казус» знаходить свої витoki в римському праві і нерозривно пов'язане з вченням про вину і відповідальність. Відмітимо, що в юридичній літературі поняття «казус» приділяється недостатня увага. Цю обставину, мабуть, можна пояснити тим, що в установленій правозастосовчій практиці наявність казусу констатується як відсутність вини. Як вказували І.Б. Новіцький і Л.А. Лунц, «випадок» (казус) і відсутність вини – дві сторони одного і того ж явища; там, де закінчується вина, починається випадок [15, с. 356]. Для того, щоб довести наявність випадку, особа повинна довести відсутність своєї вини.

У даний час в правовій науці немає єдиного розуміння цієї правової категорії. У першу чергу, це пояснюється специфікою правового регулювання в різних галузях науки. У кримінальному праві під випадком розуміється заподіяння шкоди без вини. Це такі ситуації, коли суспільно небезпечні наслідки, що настали, перебу-

вають у причинному зв'язку з діянням особи, яка не передбачала і за обставинами справи не повинна була та/або не могла передбачити їх настання. Випадкове заподіяння шкоди не тягне за собою кримінальної відповідальності через відсутність суб'єктивної сторони (вини) [16, ст. 25].

Випадок трапляється внаслідок неочікуваного, непередбачуваного, спонтанного розвитку подій. Наприклад, в одній з кримінальних справ було встановлено, що на дискотечі один із присутніх вульгарно запросив незнайому йому дівчину до танцю, чіплявся до неї. У відповідь отримав ляпас, внаслідок чого почалася кровотеча з носа, яка тривалий час не припинялася; захлинувшись власною кров'ю, потерпілий помер. Було з'ясовано, що він хворів на незгортання крові та мав особливості в будові носоглотки, через що кров навіть від незначного ушкодження потрапляла в трахею і викликала удушся. Оскільки в той момент біля потерпілого не було поряд нікого, хто б знав, як йому надати допомогу, настав смертельний наслідок. Звісно, дівчина, яка нанесла ляпас, не оцінювала свої дії як суспільно небезпечні, не знала про особливості організму потерпілого і не могла передбачити наслідки своєї поведінки.

Оскільки кримінальна відповідальність настає лише за наявності вини, то вчинення посягання, яке лише об'єктивно є суспільно небезпечним, яке подібне до злочину лише за своїми зовнішніми ознаками, не тягне кримінальної відповідальності. Ще давньоримські юристи керувалися постулатом: «Causa a nulla praestatur» (за випадок ніхто не відповідає). Сьогодні це впливає з багатьох норм чинного кримінального закону (зокрема ч. 2 ст. 2, ч. 1 ст. 11 КК) і ніким не заперечується.

Відповідно до позиції спеціалістів у галузі цивільного права випадок (казус) – це обставина, об'єктивно відворотна, що не може бути відвернута лише завдавачем шкоди, яка звільняє його від відповідальності за умови, що останній не передбачав і не усвідомлював її настання [17, с. 186].

Науковці часто співвідносять казус та неосудність, казус та злочинну недбалість. Однак якщо казус має місце в тих випадках, коли особа вчиняє суспільно небезпечне діяння без вини, тобто за відсутності умислу

чи необережності, то неосудність вказує на нездатність особи в даний час діяти винно.

Вважаємо, що неосудність відрізняється від казусу змістовно, і тому питання про осудність особи взагалі не повинно ставитися, якщо мав місце казус.

Про казус може йти мова тоді, коли діяння особи призвело до шкідливих наслідків, але ця особа не передбачала і в силу конкретних умов в даній ситуації не повинна була чи не могла передбачити, що вони настануть. А коли особа не мала реальної можливості передбачити наслідки, що настали, то вони є невинно завданими, казусом. Як відомо, кримінальна відповідальність за невинно завдану шкоду виключається.

Сформулюємо власне бачення даного поняття: казус – це випадкова обставина, що проявляється в невинній поведінці особи і характеризується відсутністю суб'єктивної можливості усвідомлювати шкідливість свого діяння і передбачити настання можливих негативних наслідків під час прийняття необхідних мір турботи і обачності в конкретній ситуації;

2) діяння під впливом *непереборної сили* («форс-мажор») – це діяння особи, яка хоч і передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків своїх дій (бездіяльності), але перебувала в такому психофізіологічному стані і екстремальних умовах, що не могла запобігти цим наслідкам. Це діяння, вчинене з волі особи, є об'єктивно протиправним і водночас викликане надзвичайною і нездоланною за даних умов подією (наприклад, заподіяння шкоди майну пожежником під час гасіння пожежі, заподіяне під час виконання професійно-службових обов'язків).

Непереборна сила є дуже давнім юридичним поняттям, відомим ще римському праву. Проте, як зазначається в літературі, вік не додав йому визначеності [1, с. 67].

Ця категорія визначається як надзвичайна й невідворотна за даних умов подія (пп. 1 п. 1 ст. 263 ЦК України). При цьому в законодавстві немає навіть примірного переліку обставин, які до цього явища відносяться.

На думку С.Д. Гринько, непереборна сила – це надзвичайна і невідворотна

зовнішня подія, яка повністю звільняє від відповідальності заподіювача шкоди за умови, що останній не міг її передбачити або передбачив, але не міг її відвернути, і, здійснюючи вплив на його діяльність, спричинила настання шкоди [17].

Це правове явище часто в доктрині права ототожнюють із казусом, проте слід вказати на їх відмінність.

Безсумнівно, і казус, і непереборна сила з філософської точки зору виступають як випадкові обставини для особи. Але у випадку казусу випадковість є типовою і служить формою вираження потреб, які закладені в діяльності самої особи.

При непереборній силі випадковість, проявляючись як результат зовнішнього впливу, тільки доповнює необхідність, притаманну діяльності особи. Таким чином, випадковість, будучи формою вираження необхідності, лежить поза сферою діяльності особи.

В якості зовнішніх ознак, притаманних і казусу, і непереборній силі, слід виділити невідворотність, надзвичайність і неперебаченість.

На перше за значимістю місце в характеристиці обставини непереборної сили та казусу виходить ознака невідворотності.

У радянській правовій думці незадоволеність визнання в якості основного суб'єктивного або об'єктивного критерію привела до появи так званого диференційованого об'єктивного критерію. Відповідно до нього невідвотною буде тільки така обставина, яка, будучи невідвотною для даного суб'єкта, є невідвотною і для інших однотипних з ним по роду і умовах діяльності суб'єктів.

Вважаємо, що ідея нормування знаходить тут своє оптимальне вираження. Норма поведінки встановлюється не в масштабах всього суспільства, що робить її практично недосяжною, а відносно певного кола однорідних за умовами діяльності суб'єктів. Непередбачення таких обставин, які з точки зору цієї норми є невідворотними, їм як вину ставити не можна, бо для суб'єкта це запобігання буде вже не суб'єктивно, а об'єктивно неможливо.

Таким чином, для казусу невідворотна випадкова подія визначається, виходячи з можливостей даного конкретного суб'єк-

та. Якби суб'єкт знав про можливі наслідки своєї поведінки, то запобіг би їх. Для непереборної сили невідворотність означає, що шкода не могла бути відвернена не лише конкретним заподіювачем, але й будь-яким іншим суб'єктом такого ж роду за аналогічних обставин.

Що стосується співвідношення казусу і непереборної сили за властивістю надзвичайності, тут слід зазначити, що ознака надзвичайності однаково проявляється як при непереборній силі, так і при простому казусі, тому розмежування з даного характеру неможливо.

Поняття надзвичайності не розкривається в юридичній літературі та в законодавстві. Погоджуючись із тим, що поняття прояву надзвичайності досить відносно й невизначене, очевидно, вона може полягати в грандіозності, масштабності, великій потужності явища або раптовості настання події рідкісної, нехарактерної або нетипової для даної місцевості, пори року, часу тощо. При цьому надзвичайність подій не пов'язана з їх непередбачуваністю чи загальноповідомістю.

Непередбачуваність, будучи основною внутрішньою ознакою, що характеризує казус, завжди полягає в тому, що особа не знає, не може, не повинна була знати, що її дії спричинять несприятливі наслідки. Непередбаченість при непереборній силі може бути такою ж, як у випадку казусу, але може бути й іншою, але в силу реальної ситуації, що склалася, суб'єкт зобов'язаний чинити саме таким чином, завдаючи шкоду охоронюваним правом інтересам.

З усього вищесказаного можна зробити висновок, що при непереборній силі негативні наслідки настають незалежно від їх передбачуваності і прийняття можливих в даній ситуації заходів. Цю обставину необхідно визнати основною ознакою, що відмежовує казус від непереборної сили;

3) *об'єктивно-протиправні рішення, іншими словами добросовісне ведення в оману суб'єкта*. Воно має місце, коли особа, яка приймає рішення, вважає неправдиві факти (документи, інші докази) істинними. Про те, що вони помилкові, особа не знає, не може і не повинна знати. Тут навіть при самому уважному і сумлінному ставленні особи до своїх дій вони отримують

форму об'єктивно-протиправних дій. Це можливо, коли в юридично значущих обставинах справи відбулися зміни, про що особа, яка приймає рішення, не знає не зі своєї вини. Показовою є справа, коли студентка, народивши позашлюбну дитину, дала згоду на усиновлення його іншими особам, проте на наступний день відкликала свою заяву. Місцевий орган влади прийняв рішення про усиновлення, не маючи інформації про те, що згоду на усиновлення анульовано напередодні вечором.

Введення в оману наявне і тоді, коли обставини справи навмисне спотворюються ким-небудь із зацікавлених осіб, а правозастосовувач, зробивши все, що написано в цій ситуації за законом, не зміг встановити їх підміну та неправдивість.

Приходимо до позиції, згідно з якою недобросовісне ведення в оману виражається у свідомо-вольовому процесі особи, при якому вона, проявивши до норми права уважність і обережність, тим не менше сприймає недостовірну інформацію за істину і спричиняє шкоду охоронюваним правом інтересам.

Погоджуємося з позицією А.М. Шульги, що об'єктивно-протиправне діяння охоплює не тільки безвинні діяння, а і діяння не-деліктоздатного суб'єкта. Тому, поряд із невинним діянням, до складу об'єктивно-протиправного діяння належать діяння не-деліктоздатних суб'єктів (несамовиті, неіездатні особи, а також особи, які не досягли на момент вчинення діяння віку, передбаченого законом).

Висновки. Отже, в даній статті ми провели теоретико-правовий аналіз генезису юридичної думки на поняття об'єктивно-протиправного діяння, який розглянули у двох теоріях: первинно-аналітичній та сучасній. До основних різновидів об'єктивно-протиправного діяння пропонується віднести: діяння не-деліктоздатних суб'єктів (несамовиті, неіездатні особи, а також особи, які не досягли на момент вчинення діяння віку, передбаченого законом) та невинувате діяння. Невинувате діяння, у свою чергу, включає такі складники: «казусне» (випадкове) здійснення суспільно шкідливого діяння; діяння під впливом непереборної сили («форс-мажор»); об'єк-

тивно-протиправні рішення, добросовісне ведення в оману суб'єкта.

В якості подальших перспектив досліджень у сфері об'єктивно-протиправного діяння може бути наступне: поглибленого вивчення вимагає правова основа виникнення та розвитку об'єктивно-протиправного діяння в приватно-правій і публічно-правовій сферах; детально слід охарактеризувати суб'єкта об'єктивно-протиправного діяння; потрібний більш ретельний науковий аналіз таких правових явищ, як добросовісне введення в оману суб'єкта та непереборна сила, що, безумовно, повинно викликати інтерес у загальнотеоретичній та інших галузевих сферах; необхідно опрацювати правотворчий механізм моделювання актів об'єктивно-протиправної поведінки з метою «юридичної адаптації» сучасного законодавства до реалій фактичної поведінки людей.

Список використаної літератури:

1. Агарков М. Обязательство по советскому гражданскому праву : монографія / М. Агарков. – М. : 1940. – 175 с.
2. Александров Н.Г. Законность и правоотношения в советском обществе / Н.Г. Александров. – М. : 1955. – 174 с.
3. Куринов Б.А. Рец. на кн. : Самощенко И.С. Поняття правопорушення за радянським за законодавству / Б.А. Куринов. – М. : 1963 // Рад. держава і право. – 1964. № 6. – С. 137.
4. Минникес И.А. Объективно-противоправное деяние : дисс...канд. юрид. наук / И.А. Минникес. – Свердловск. 1987. – 203 с.
5. Теория государства и права : учеб. для вузов / под ред. В.М. Корельского и В.Д. Первалова. – 2-е изд., изм. і доп. – М. : Норма, 2002. – 616 с.
6. Матвеев Г.К. Вина в советском гражданском праве / Г.К. Матвеев; Отв. ред.: Николаев К.П. – Киев : Изд-во Киев. ун-та, 1955. 307 с.
7. Алексеев С.С. Проблемы теории права : в 2 т. / С.С. Алексеев. – Свердловск, 1982. – Т. 2. – 362 с.
8. Кравченко Ю.Ф. Свобода як принцип демократичної правової держави : монографія / Ю.Ф. Кравченко. – Х., 2003. – 406 с.
9. Колодій А.М. Загальна теорія держави і права / А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков та ін. ; під ред. В.В. Копейчикова. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 318 с.
10. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин, Н.М. Хома. – Львів : Новий Світ – 2000, 2007. – 584 с.
11. Общетеоретическая юриспруденция : учебный курс : учебник / под ред. Ю.Н. Оборотова. – О. : Феникс, 2011. – 436 с.
12. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник / О.Ф. Скакун. – К. : Алерта ; ЦУЛ, 2011. – 520 с.
13. Бащук С.Г. Правомірна поведінка в структурі соціальної поведінки / С.Г. Бащук // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 2. – С. 12.
14. Шульга А.М. Об'єктивно протиправне діяння, об'єктивно правомірна поведінка / А.М. Шульга // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 846.
15. Новицкий И.Б. Общее учение об обязательстве / И.Б. Новицкий, Л.А. Лунц. – М. : Юриздат, 1950. – 416 с.
16. Кримінальний кодекс України. Прийнятий 5 квітня 2001р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №25-26. – Ст. 25
17. Гринько С.Д. Непереборна сила як безумовна підстава звільнення від відповідальності в цивільному праві України / С.Д. Гринько // Університетські наукові записки. – 2007. – № 2. – С. 185-189.
18. Бурдін В.М. Співвідношення понять: «осудність» – «вина», «неосудність» – «казус» / В.М. Бурдін // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2008. – № 6. – С. 82.
19. Гловюк І.В. Концептуальні питання тлумачення поняття «правосуддя в кримінальних справах» / І.В. Гловюк // Актуальні проблеми держави та права : збірник наукових праць. Вип. 50. – Одеса : Юридична література, 2009. – С. 136-142.
20. Самощенко И.С. Понятие правонарушения по советскому законодательству / И.С. Самощенко. – М. : Юрид. лит., 1963. – 286 с. – С. 39.
21. Церковна О.В. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності за завдання шкоди : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / О.В. Церковна. – Одеса, 2008. – 200 с.
22. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 263.

Полонка И. А. Объективно-противоправные деяния: подход структурно-комплексного понимания

Статья посвящена структурно-комплексному анализу понимания объективно-противоправного деяния. Приведены основные разновидности объективно-противного деяния: деяния недееспособных субъектов и невинные деяния. Раскрыты составляющие невинного деяния, а именно: «казусное» (случайное) осуществление общественно вредного воздействия; деяния под влиянием непреодолимой силы («форс-мажор»); объективно-противоправные решения.

Ключевые слова: объективно-противоправное деяние, невинное деяние, казус, непреодолимая сила, объективно-противоправные решения.

Polonka I. Objectively wrongful act: the way of structural and complex understanding

The article is devoted to complex and structural analysis of understanding of objectively wrongful act. The basic types of objectively wrongful acts: the acts of the subjects who don't have a delictual ability and the innocent acts. The components of an innocent act are demonstrated, namely: "incidental" (random) implementation of socially harmful act; act under the influence of force majeure; objectively wrongful decision.

Key words: objectively wrongful act, innocent act, incident, force majeure, objectively wrongful decision.